

Zimoviská netopierov v pohorí Burda

Blanka LEHOTSKÁ¹ & Roman LEHOTSKÝ²

¹ Katedra krajinnej ekológie, Prírodovedecká fakulta UK, Mlynská dolina B-2,
SK-842 15 Bratislava 4, Slovensko; lehotski@ba.telecom.sk

² ZO SZOPK *Miniopterus*, Hlaváčiková 14, SK-841 05 Bratislava 4, Slovensko; lehotski@ba.telecom.sk

Jediné známe zimoviská netopierov v pohorí Burda predstavuje sústava starých opustených banských diel, ktoré mali byť podľa dostupných informácií využívané za druhej svetovej vojny ako podzemná továreň. Razené sú v pyroklastických horninách. V súčasnosti tu poznáme 5 samostatných lokalít v blízkosti osady Kováčov, ktoré sme pre jednoduchšiu orientáciu označili ako Kováčov I–V.

Kováčov I

Alternatívny názov. Kováčov.

Lokalizácia. (8178, 140 m n. m.) – západné Slovensko, Burda (420), k. ú. Kamenica nad Hronom. Nachádza sa v zalesnenom údolí ca. 200 m SZ od osady Kováčov.

Popis. Kováčov I predstavuje komplikovanú sieť štôlní, šácht a niekoľkých väčších kavern v dvoch etážach. Má tri samostatné vchody. Hlavný, vedľajší a vertikálny komín hlboký ca. 30 m. Celková dĺžka dostupných chodieb dosahuje 452 m.

Zhrnutie poznatkov. Vzhľadom na rozľahlosť systému podzemných chodieb a množstvo úkrytov možno lokalitu Kováčov I považovať nielen za najvýznamnejšie zimovisko netopierov spomedzi uvádzaných lokalít, ale aj za jedno z najvýznamnejších zimovísk známych na území západného Slovenska. V posledných rokoch sme tu potvrdili zimovanie 11 druhov netopierov (tab. 1). Dňa 8. 3. 1996 sme zaznamenali aj krúžkovaného jedinca druhu *Myotis myotis*, ktorý bol okružkovaný v Maďarsku. Za najvýznamnejšie možno považovať pravidelné zimovanie kolónie druhu *Barbastella barbastellus* na tejto lokalite a taktiež prítomnosť niekoľkých zimujúcich exemplárov druhu *Rhinolophus ferrumequinum*.

Ďalšie údaje. 3.–8. 7. 1955 – *Rhip* (kolónia), 15. 9. 1955 – *Mmyo* (1), 15. 10. 1955 – *Rfer* (2), *Rhip* (7), 21. 10. 1955 – *Eser* (2), 15. 4. 1958 – *Rfer* (2), *Mmyo* (2), *Paus* (1), 12. 11. 1958 – *Rfer* (1), 11. 2. 1959 – *Paus* (1). **Netting:** 20.–21. 7. 1996 – *Mmyo* (2), *Mdau* (2), *Paus* (1), 21.–22. 9. 1996 – *Rfer* (1), *Rhip* (1), *Mmyo* (6), *Mnat* (1), *Mdau* (17), *Bbar* (7), *Paur* (3), *Paus* (1), 5.–6. 10. 1996 – *Rfer* (1), *Mmyo* (4), *Mnat* (2), *Mdau* (11), *Eser* (3), *Bbar* (20), *Paur* (8), 12.–13. 5. 1997 – *Rfer* (3), *Mmyo* (3), *Mmys/bra* (3), *Mdau* (5), *Eser* (6), *Bbar* (13), *Paur* (1), *Paus* (3), 14. 5. 1997 – *Rfer* (1), *Mmyo* (1), *Mdau* (3), *Eser* (2), 13. 5. 1998 – *Rhip* (1), *Mmyo* (1), *Mmys* (1), *Mdau* (6), *Eser* (17), *Bbar* (1).

Kováčov II

Lokalizácia. (8178, 149 m n. m.) – západné Slovensko, Burda (420), k. ú. Kamenica nad Hronom. Vchod do štôlnie Kováčov II sa nachádza bezprostredne nad hlavným vchodom do štôlnie Kováčov I.

Popis. Štôlnia je 42 m dlhá, zakončená jednou väčšou priestranou kavernou. Pred vstupom do kaverny je ca. 4 m hlboká, zavalená šachta, ktorá neprielezne spája štôlnu Kováčov II so štôlnou Kováčov I.

Zhrnutie poznatkov. Celkove bolo v štôlni Kováčov II zistené zimovanie 8 druhov netopierov (tab. 2). Ich celkový počet sa pohyboval v rozmedzí 5–10 ex. Za zmienku stojí nález druhu *Myotis emarginatus*, ktorý ako jediný z tu zimujúcich druhov nebol nájdený aj v štôlni Kováčov I.

Tab. 1. Výsledky zimných sčítaní netopierov na lokalite Kováčov I

Dátum / druh	<i>Rfer</i>	<i>Rhip</i>	<i>Mmyo</i>	<i>Mbech</i>	<i>Mnat</i>	<i>Mm/b</i>	<i>Mdau</i>	<i>Msp.</i>	<i>Eser</i>	<i>Bbar</i>	<i>Paur</i>	<i>Paus</i>	spolu
8. 3. 1996	–	1	24	–	5	1	2	–	9	94	5	8	149
4. 1. 1997	1	11	19	–	2	–	1	–	–	61	7	1	103
31. 1. 1998	4	8	11	1	–	–	1	–	–	72	–	5	102
30. 1. 1999	–	5	23	–	–	1	1	2	1	122	–	6	161
8. 1. 2000	–	6	23	–	1	–	1	1	3	62	–	5	102
24. 2. 2001	1	7	20	–	–	–	1	–	–	16	–	–	45

Kováčov III

Lokalizácia. (8178, 138 m n. m.) – západné Slovensko, Burda (420), k. ú. Kamenica nad Hronom. Vchod sa nachádza naľavo od chodníka vedúceho k štôlni Kováčov I.

Popis. Na rozdiel od štôlni Kováčov I a II, má veľmi malý, sotva prielezny vchod. Celková dĺžka štôlne je 29 m.

Zhrnutie poznatkov. V štôlni Kováčov III bol doteraz zaznamenaný výskyt 4 druhov netopierov (tab. 3). Ich celkový počet sa však pohybuje len v rozmedzí 2–5 ex.

Ďalšie údaje. 12. 5. 1997 – *Rhip* (1).

Kováčov IV

Lokalizácia. (8178, 149 m n. m.) – západné Slovensko, Burda (420), k. ú. Kamenica nad Hronom. Nachádza sa ca. 15 m vľavo od štôlne Kováčov II.

Popis. Vchod do štôlne Kováčov IV je čiastočne zasypaný. Štôlna dosahuje dĺžku približne 25 m.

Zhrnutie poznatkov. 31. 1. 1998 – *Bbar* (1), 30. 1. 1999 – neg., 8. 1. 2000 – *Bbar* (1).

Kováčov V

Lokalizácia. (8178, 147 m n. m.) – západné Slovensko, Burda (420), k. ú. Kamenica nad Hronom. Nachádza sa ca. 30 m vľavo od štôlne Kováčov IV.

Popis. Vchod je čiastočne zasypaný. Vstupná časť štôlne je značne rozlámaná. Štôlna pokračuje až po niekoľkokometrovú šachtu, ktorou sa napája na členitý systém chodieb štôlne Kováčov I.

Zhrnutie poznatkov. 31. 1. 1998 – *Paus* (1), 30. 1. 1999 – neg., 24. 2. 2001 – neg.

Výskum netopierov. Prvý intenzívny výskum netopierov prebiehal na lokalite Kováčov v druhej polovici 50. rokov. V júli 1955 zaznamenal Hanák (in litt.) na tejto lokalite kolóniu druhu *Rhinolophus hipposideros*. Na jeseň toho istého roku lokalitu navštívil Vachold (1956, 1960), ktorý tu zaznamenal jednotlivé exemplá-

Tab. 2. Výsledky zimných sčítaní netopierov na lokalite Kováčov II

Dátum / druh	<i>Rfer</i>	<i>Rhip</i>	<i>Mmyo</i>	<i>Mema</i>	<i>Eser</i>	<i>Bbar</i>	<i>Paur</i>	<i>Paus</i>	spolu
8. 3. 1996	3	2	–	1	1	–	1	1	5
4. 1. 1997	2	1	4	–	–	1	–	–	8
31. 1. 1998	–	3	6	–	–	–	–	1	10
30. 1. 1999	–	5	3	–	–	–	–	–	8
8. 1. 2000	1	4	4	–	–	–	–	–	9
24. 2. 2001	–	4	2	–	–	–	–	–	6

Tab. 3. Výsledky zimných sčítaní netopierov na lokalite Kováčov III

Dátum / druh	<i>Rhip</i>	<i>Bbar</i>	<i>Paur</i>	<i>Paus</i>	spolu
4. 1. 1997	2	1	2	–	5
31. 1. 1998	2	–	–	1	3
30. 1. 1999	1	–	–	1	2
8. 1. 2000	1	–	–	1	2
24. 2. 2001	2	–	–	–	2

re druhov *Rhinolophus ferrumequinum*, *Rhinolophus hipposideros*, *Myotis myotis* a *Eptesicus serotinus*. Zaujímavý je údaj Vacholda (1956) o výskyte 80–100-kusovej kolónie druhu *Miniopterus schreibersii*. Z roku 1958 poskytuje údaje o výskyte netopierov na tejto lokalite práca Gaislera & Hanáka (1972). Prítomnosť druhu *Plecotus austriacus* v zime roku 1959 udávajú vo svojej práci Matoušek & Matoušek (1962). Všetci spomínaní autori pravdepodobne kontrolovali len lokalitu v súčasnosti nazývanú ako Kováčov I. Od roku 1996 je lokalita pravidelne kontrolovaná členmi ZO SZOPK *Miniopterus* z Bratislavy (Lehotská & Lehotský 1997). V tomto roku boli kontrolované len štôlne Kováčov I a II. Od roku 1997 je pravidelne kontrolovaná aj štôlna Kováčov III a od roku 1998 aj štôlne Kováčov IV a V. Vzhľadom na značne rozlámanú vstupnú časť štôlne Kováčov V, nepočítame v budúcnosti s jej ďalšou kontrolou.

Sčítavatelía. Výskum netopierov v 50. rokoch realizovali Jiří Gaisler, Vladimír Hanák, Branislav Matoušek, František Matoušek a Július Vachold. Na zimnom sčítaní netopierov v posledných rokoch sa podieľali: Branislav Bogár, Marek Brinzík, Barbora Kollerová, Magdaléna Lachová, Blanka Lehotská, Roman Lehotský, Juraj Lysý, Michal Noga, Milan Regec a Ján Taliga.

Stav ochrany. Vzhľadom na polohu štôlní mimo turisticky frekventovaných častí pohoria Burda nepredpokladáme významnejšie ohrozenie tu zimujúcich netopierov. Lokalitu je však potrebné naďalej monitorovať a v prípade potreby zabezpečiť adekvátne ochranné opatrenia.

Literatúra

- GAISLER J. & HANÁK V., 1972: Netopýři podzemních prostorů v Československu. *Sborn. Západočes. Muz., Plzeň, Přír.*, **7**: 3–46.
- LEHOTSKÁ B. & LEHOTSKÝ R., 1997: Výskyt netopierov v oblasti navrhovanej CHKO Burda. *Vespertilio*, **2**: 97–104.
- MATOUŠEK F. & MATOUŠEK B., 1962: Výskyt netopiera *Plecotus austriacus* na Slovensku. *Biológia (Bratislava)*, **17**(10): 775–776.
- VACHOLD J., 1956: K otázke výskytu a rozšírenia netopierov (Chiroptera) na Slovensku. *Biol. Práce*, **14**(2): 1–68.
- VACHOLD J., 1960: *Výskyt a rozšírenie netopierov na Slovensku s ekologickými dodatkami*. Nepubl. rukopis, 113 pp.